

DISPUTATIO ETHICA

De

ACTIONE MORALI

Divine gratia beneficio

In Regiâ Academiâ Aboënsi,

Accedente suffragatione amplissimâ facultatis philosophicae,
publicis cordatorum censurâ atque examini exposita.

P R E S I D E

ENEVALDO SVENONIO

Respondente

ANDREA BONDONIS LUNNAE
Smoland.

Ad diem 31. Maij. horis ab 8. matutin. in auditer.
maj. Anno 1648.



A B O Æ,

Excudebat Petrus Wald/ Acad. Typogr. 1648.

Venerabilis viro

V I R I S

Dignitate reverentia, Claritudine, Doctrinā, Humanitate,
Peritiae atq; præstantia conspicuis & Eximis.

Dn. Petro Eschilli Præpo-
sito & Pastori in Abhyme-
ritissimo.

Dn. Johanni Iohannis Pa-
stori in Randemeci Vig-
lantissimo, Nutritio li-
berali.

Dn. Jacobo Nicolai, mi-
litari Logista Expedi-
tissimo.

Dn. M. Gifloni A. Unne-
ro, Græc. lit. Lectori in
Gymn. VVex. consanguiti-
neo, Preceptoris meo olim,
etatem colendo.

Dn. Olao Petri Pastori in
Förlösa dignissimo.

Dn. Petro Ionæ Eleg/
Bonorū Generos: Claudiij
Totz in Leall & Maže-
la/ inspectori fidelissimo.

Salutem & felicitatem precor,

Quantum vestrum studium extiterit, Benefactores, utilitatis
meæ consilijs promovendæ, augendæ informationibus &
monitis, Procurandæ industriæ, provehendæ liberalitate, opta-
dæ favore, deniq; tuendæ amore & officijs, ingratissim' fuero si
nō meminerim. Immortales igitur ago vobis gratias, agamq; dū
vivā: nam relaturū me affirmare nō possum, nisi fortē ita sensuri
estis, ut me referre gratiā putetis, cū memoriam tenuero: tenebo
v. memoriam, si dīgnū me existimetis, quem munusculum hoc
offerentē vobis hilari vultu vultis aspicere: Quod estis facturi
vos, si de eo non dubitem ego, quod non facio.

V. R. C. & H. Reverenter & officiōse inserviens.

ANDREAS LUNNAEUS Respond.

RATIO INSTITUTI.

Quum ē duodecim istis disputationibus Ethicis, quas in collegio privato jam Dei beneficio ad exitum perducto examinavimus, non postremum sibi locum adtribuere visa sit quæ de Actionibus humanis earumq; principijs instituebatur: Etenim quid sponte & ultero fiat, quid ab invito, quid destinato animo, quid ex affectu aut imbecillitate, accurate discernere ignorantem, totius vitæ humanæ rationes ignorare necesse est. Tum etiam placuit eandem diuinam nonnihil quam antea magis auctam atq; adtentius recensitam doctioribus ostendere, adeoq; adlaborare ut publicam lucem adspiceret.

THESSIS I.

AEluri de Actione hominis facile removemus 1. Naturalem, quæ cum plantis & bestijs communis est, qualis est nutritio, augmentatio, generatio, cognitione, appetitio, motio. 2. Artificiale, quæ ex artis eventu estimatur, nullo habito respectu ad intentionem artificis bonam vel malam.. Alias dicitur ποιοισι, i.e. effectio. 3. FORENSEM, quæ est jus persequendi in judicio quod sibi debetur. Inst. l. 4. i. 6. & seqq. Et arripimus 4. MORALEM, quæ circa honesta vel inhonesta occupata ex animi proposito judicatur. Alias ἀρετὴ seu actio propriè dicitur.

2. *Hac consideratur vel in Statu humili & ante habitum, idq; bifarium.* 1. *Prout sui naturā bonitatis vel malitiæ moralis indifferenter capax est, ad honestatem tamen informand.* 2. *Quomodo nos de cā in præsentia agimus.* 2. *Prout jam dudum bonis moribus cœpit aß vescere, & hominem ita disponere ut ad culmen virtutis plenis passibus grassari queat.* Quo respectu etiā causa efficiēs virtuosi habitus est. *Vel in Statu exaltato & post habitum, quatenus honesta jam & continuata, formalis ratio S. Boni Civilis existit.* *Quo respectu virtutis effectum dici potest, itaq;*

3. *Actio moralis est affectio hominis, quā recte rationi & legi vel convenienter vel secūs vivitur, quo vel laudis judicij vel vituperij inde adpareat.*

4. *Quoniam verò actiones s̄ a penumero externā quidem facie bona & laudabiles vis& , diligenter tamē consideratae vitiosae deprehendantur. & versi vice, ideo ad duo præcipue est attendendū, si modo recte de ijsdem judicare & statuere, accuratumq; earum discrimen habere velimus, sc. 1. Scientia agentis. 2. Voluntas ejus spectatur. Quod si vero alterum horum abfuerit, non poterit reverā & simpliciter propter suam actionem aliquis, vel laudari & accipere præmia, etiamsi bona fuerit; vel reprehendi indeq; luce pœnas, si mala.*

5. Notitiaē ergō respectū, dicuntur Actiones fieri
vel à scientibus vel ab ignorantibus: voluntatis au-
tem ratione, vel à volentibus sponte, vel non sponte,
ex Ποιησίαις καὶ ἀνέτοι, i. e., deliberato consilio aut se-
cūs; vel à coactis. Hinc oritur divisio actionum in
Invitas, Spontaneas & Mixtas.

6. 1. Actio invitā est quā quis vel vi coactus
vel per ignorantiam quid admittit. 1. 3. Eth. Nich.
c. 1. Unde duplex est: Violenta vel imprudens: Et-
enim sponte agere sequitur vel rei naturam, vel cogni-
tionem, priori illa, posteriori hæc opponitur.

7. Violenta actio est cuius causa foris existēs-
tām valida est & sufficiens, ut agens vel patiens
non valeat resistere cogenti, sed sustineat saltēm
vicem interdum instrumenti. Tali coactione ju-
dæi hedera coronati ad sacrificia Bacchi à Rege Antio-
cho pertracti sunt. 2. Maccab. 6. v. 7.

8. Hujus actionis 3. Conditiones numerantur. 1.
Principium erit externum, Ita quidem ut res il-
la sit contra animi inclinationem, ceteroquin omnes
actiones nostræ violentæ essent, cum omne alias obje-
ctum quod allicit animum extraneum sit. 2. Satis
validum erit illud principium, ad motum illum perfici-
endum. 3. Qui agit vel patitur nil adjumenti
consenties collaturus est ad ejusmodi rem. Veluti dum
vinclitus quis in carcерem deportatur.

9. Duplex hoc loco violentum constituit Aristoteles, unum ἀπλός, de quo dictū; alterum κατά i, quando vel metu evitandi alicujus mali, vel spe consequendis boni, vel alia necessitate urgente movemur ad aliquid suscipiendum, quod alias non, de quo in actione mixta.

10. Imprudens actio seu per ignorantiam, est quæ ab agente ignaro vel inconsiderato proficitur. Ut vero intelligatur quid per ignorantiam blc denotatur, observandum est ignorare non esse plenè idem quod nescire; Cum ea etiam nescire homines dicantur quæ scire planè non possunt. E. g. An noui vel interdiu interitus sit mundus, nescitur. Ignorare verò propriè quæ scire possunt, remoto sc. impedimento, quā re simplex nescientia cognitionis negationem; Ignorantia verò privationem m̄ḡis dicit; idq̄ vel simpliciter, & ignorantia Puræ privationis appellatur, nullo videlicet interveniente intellectus iudicio, ut si quis inter venandum easu hominem transfixerit, quem planè non sentijt, ne quidē sub alienâ specie. Vel secundum quid, diciturq; ignorantia pravæ dispositionis, quā quis fallaciā mentis vel sensus abruptus aliquid committit, ut si quis feram esse putans, hominem feriat. Utraq; in vitam actionem effice potest. Horn. l. 3. c. 4. Eth.

11. Adhuc multiplex esse potest ignorātia, sūt q̄ ones bujus cōplexi differtēia, expēndēa, ut ostendatur quo modo

modo & in quantum hinc actiones invitae reddantur.

22. Prenoscendum autem est 1. Sermonem iam non esse de ignorantia furiosorum, amentium & melancholicorum, quod in his usus rationis absit, ideoque borum actiones, ut ad legem naturae non possunt conformari; ita nec malitiose eam impugnare. 2. Privationem dici causam rei positivae, esse verum Ethicè, cum hæc loquendi ratio in communis vitæ utilitatissima sit, non Physicè. e. g. Absentia gubernatoris est causa naufragij civiliter: quod enim cum præsens est, causa est hujus, idem cum abest, causa est contrarij, inquit Arist. Tempestas autem quæ navi vobementer incubit, Naturaliter: Sic restim scindens causa est quod fur è Patibulo decidat moraliter: Physicè vero dicitur causa sine qua non, quæ vera causa sic sumpta non est; gravitas enim est genuina descensionis causa. Quoties igitur ignorantia dicitur causa alicuius rei, toties ea intelligitur tollere scientiam, quæ actum istum fuerat prohibitura.

23. His suppositis sciendum est Ignorantiam distinguiri trifariam. 1. Ratione Adjuncti consequentis est vel *ἐπιλύπος*, conjunctam nempe habens pœnitentiam & dolorem post factum. Sic postquam OEdipus inscius suū patrē interemisset, & postea matrem, quam non agnoverat, in uxore duxisset, cogniti peccati ita pœnituit ipsū, ut sibi ipsi oculos erueret.

ret. vel alios, nulli praese ferens contritionem; verbi si quis ignorans interficerit eum, cui antea sapientissime mortem minatus est. Hac non meretur veniam cum facinus non efficiat invitum, quod arguit voluntas, quam confirmat impoenitentia. Prior excusat, qui ad sit poenitentia, cuius sponsor est character dolor.

14. 2. Respectu personae agentis, notanda est distinctio inter ignorantem agere, & per ignorantiam.

1. Ignorans agere id dicitur, qui ignorat quidem dum agit; Sed tamen ignorantia illa non est principia causa malae actionis, sed aliud per quod sibi ignorantiam accersivit. Ita indignabundus vel ebrius, propter ignorantiam peccatum excusari vult; cum ea tamen non sit originaria causa hujus, sed vel vehementer affectus, quem deberet moderari, vel abominabilis ebrietas, quam deberet effugere. Ideoq; tantum abest ut talis excusationem mereatur, ut potius pluribus vapulet atq; mulctetur, cum propriâ suâ culpâ et volens ignorantiam illam contraxerit. Affert hujus rei Aristoteles autoritatem sapientis Pittaci Mytilenai. Eth. c. 6. t. 72. Qui duplum poenam statuit ijs, qui ex ebrietate deliquerint, unam propter ebrietatem: Hanc enim peccatum esse et simpliciter Deo displace, nobis Christianis ex verbo Dei nosissimum erit, Gal. 5. v. 21. 1. Cor. 6. v. 10. Alteram propter delictum per temulentiam commissum.

15. Ubi

25. *Ubi Theologi seqq. caræteres ebrietatis illius, quæ tanto zelo in s. s. prohibetur & taxatur, observari volat, quib⁹ is dicitur ebrios⁹ belluo qui.*

1. Experiebas mox de eruplā cogitat, hanc summo studio quatit, inventamq; hilaris aggreditur. 2. Cyathos quotcunq; oblatos absq; modesta vel declinatione vel excusatione evanescunt. 3. Omnib; malitiose insultat, eorumq; fama insidiatur, rixatur, calumniatur, grassatur. 4. Non solum ipse laudat talēm petulantiam; existimat enim Magnanimitatis hoc esse vel nescio quid, deceptus consuetudine multitudinis errantium, quæ errori non parit patrocinium: verum etiam alii notus fieri, & ad celos usq; tolli infatibiliter cupit. *Conf. Elai, 53. Ir. 21, Prov. 13, 28, 29, & seqq, Syr. 31: 38, 39, 41, Sap. 2: 9,*

16. Hinc patet eos qui ex imbecillitate quādā præter opinionē & rārd etiam fuerint inebriati, licet non approbari, remissione tamen mereri posse: tale anim factum si non tollere, allevare tamen delictum potest, præcipue dum quis per ebrietatem vel affectum id commiserit, quod alioquin facere non solet, neq; ipse prospicere potuit se facturum.

17. 2. Per ignorantiam agere is dicitur, cui ipsa ignorantia simpliciter causa fuit peccati, h. c., qui non solum actionem, sed etiam causam quamobrem sic agat, nescit: quæ si sciret, hunc vel illum casum non experiretur, ideoq; excusat, præser-tim dum sequitur pœnitentia. Alias dicitur ignorantia simplex.

Ita Jacob patriarcha per ignorantiam der-
avit penes Leam sororem sponsa Rachelis delusus à Socero suo Labano,
quam etiam in tenebris non potuit dignoscere. Gen. 29, 24. Sic etiam Noah
vīni Arænici & se nudum ignoravit. Gen. 9, 21.

18. 3. Intuitu obiectorum est vel universalis
vel particularis. 1. Ignorantia univ. est quando ea ignorantur, quæ unusquisq; antequam actionem suscipit meritò scire & deberet & posset, aut saltē de illis interrogare & inquirere.

Mag. 1, 3.
Eth. c. 1, Hoc est, quando quis ignorat finem suæ actionis, quem necessiter est circa totam actionem errare, cum omnis actio moralis speciem à fine accipiat.
Alias absolute dicitur: Ignorantia affectata, crassa, supina &c.
Nil bene ē crassus & ingenuo homine indignus, quam officii partes & differen-

men honestorum & turpis non colliguntur. **Hac accedit Culpa
bata, quæ est laesio tam reprobensibilis & injusta, ut se-
cundum communem sensum non queat excusari. Ali-
lias definitur negligentia nimia, i. e. non intelligere
quod omnes intelligunt. l. ff. l. 50. s. 17. cedere diem
s. fin. de verb. sign. Sic Judæi ignorarunt se crucifi-
xiisse authorem vitæ, Act. 3: 13. Nota. Hæc, sicut et-
iam omnis ignorantia in foro poli excusare & veniam
propter Christum mereri potest: Deus enim neminem
verè poenitentem reprobat: Proinde Petrus horatur
iudæos ut resipiscant. In foro vero soli nunquam ex-
cusat, nec potest, nec illi hic erint campana absq; pistillo.**

19. Ratio hæc est: quia causa delicti non est ipsa igno-
rantia, quin potius malitiosa voluntas agentis, qui vo-
lens ignorare voluit ea quæ facile potuisse & debuisse sci-
re & inquirere, si serio de ijs cogitasset. Multi, prob-
dolor! tam perverso sunt ingenio, ut quæ justa sunt no-
nint discere existimantes se posse per talam ignorantiam
excusari & penas delictorum declinare. Verum hæc
ignorantia per se est peccatum, ideoq; castigatione di-
gnissima.

20. 2. Ignorantia Particularis est, quæ circum-
stantiae quedam rerum singularium ignorantur, quæ
samen per se ante actionem non potuit quis vel prævi-
dere vel præcavere. Hæc si affectetur, non excusat; sin ex ne-
gligentia proficiatur, & cadat in virum prudentem, alias melius rebus suis
præsipientem, vel iacturam de improviso facientem: fortassis enim cum
Industriâ coniuncta fuit aberratio; secuta penitentia, secundum magis &
minus, alias noua meretur indulgentiam. **Hic locum habet culpa
levis, quæ est incuria, quam alij plerumq; in reb.
suis**

suis solent evitare. E.g. Parentes Christi eam in pueri cunctando diligentiam non adhibuerunt, quam alii parentes communiter adhibere solent. Lue. 1: 44. *Nec non culpa levissima ab Hoto-manno addita, quæ est cum summam quis diligentiam deberet, nec eam præstis, sed duntaxat mediocrem.* E. G. Si cui in succisione lignorum, ferrum lapsum fu-erit de manubrio, quo amicum percusserit. Deut. 19: 5. vel, si quis lapidem proiectat, sit casus, ad metam lusori-am, quem forte retroactum contigerit laedere præsen-tem. Hic et si invitus agat, indeq; mitigatione dignus sit, non tamen animadversionem pecuniariam in ill. ci-vibus præscriptam evadere potest. **Sár. wād. LL. c. 4. St. L. c. 3. eod. tit.**

21. Notamus igitur omne quidem delictum, quod imprudentia verè reddit invitum, in favorem præva-ricationis invitæ in lege div. forense condonari. Exod: 21. 13. Deut. 19. 4. & seqq. In lege verò Civili extenua-ri quidem; non tamen omnem poenam semper exula-re. conf. Drap. Et **Sár. wil. & wād. LL. St. L.** Utrobiq; sta-tuuntur pœnæ, ibi tamen putat, vol. graviores; hic ve-rò longè mitiores: Etenim voluntarijs exorbitationi-bus vix remittitur, quin potius exasperatur pœna. Deut. 19: 11. 12. 13. **Sár. wil. St. L. c. 13.**

22. Obijciat quis. *Dixisti culpare quandam esse levem eamq; excusare, cum tamen grandia interdum da-mna adferat: Nec non Paulus jctus verū dicat: Magna negli-gentia culpa est, magna culpa dolus est. I. 22 6. ff. de verb. signif. q. i. Animus male sibi conscientia nullâ conjecturâ colligi potest; quare defectus ille licet non semper & simplici-ter excusari, levior tamen existimari solet, etiam si da-mnum sit magnum: ut enim in dolo & culpâ latiore mens hominis inspicitur: ita in leviore simplicitat is*

habetur ratio: *Fraudū namque interpretatio, ait Papinianus, semper in iure Civilinon ex eventu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur.* D. de div. reg. juris l. 79. 2. In appellatione dolis mali regulariter comprehenditur *Culpalatior*, quæ etiam hic adjectivè posita intelligitur: *culpam* enim qui simpliciter dicit de levi loqui intelligendam eum juris scribunt.

23. Porro precedenti distinctioni non absimilis est illa juris scil. ignorantia juris & facti. ff. lib. 22. t. 6. l. 1. C. lib. 6. t. 9. l. 5. & 6. Nam si quis nesciat decessisse eum cuius bonorum possessio defertur, non cedit ei tempus (*ign. facti.*) Sed si sciat quidem defuisse tum esse cognatum, nesciat autem proximitatis nomine bonorum possessionem sibi deferti, cedit ei tempus, quia in iure errat. l. 1. eod. tit. Cedit tempus vel dies, h. e. incipit pecunia deberi, inquit Ulpianus. ff. lib. 50. t. 16. l. 313. (*Ign. iuris.*)

24. Quæ distinctione tamen non planè eadem est cum priori: Nulla enim ignorantia universalis reddit actionem invitam; *juris vero ign.* interdum. Deinde illa evidens peccatum est, bæc vero non item semper: cum vel ob simplicitatem vel latitatem facile contingere possit, itaque:

25. *Ignorantia juris est quæ quodvis ignorat.* Estque vel juris generalis & publici, quæ praecepta generalia l. divinarum & humanarum, (ampliatur enim terminus) vel etiam statutus Reipublicæ, ignorantia. Quæ omnes si non sint nimium minorentur scire tenentur, vel etiæ aliqualem cognitionem sibi acquirere: bæc enim usque, adeò evidentes sunt, ut ex animo, nisi vis naturæ insignis inferatur, deleri negant. Et quamvis in nonnullis Rebus propria quædam ueritat, licita disertio cum illis præceptis pugnativa, ut apud

apud Lacedæmonios Furta & Adulteria; talia tamen esse turpia, fieri non potest quia ratio toto vitæ tempore aliquando cogitet, nisi quis propriæ culpæ scientillas istas naturales amore peccandi extinxerit. 6. Eth. c. 5. Atq; hæc cum ign. univ. & quæ latè patendo non excusat.

26. *Vel juris specialis & privati, quæ jus Divinum, Naturale & positivum certis circumstantijs applicatum ignoratur; necnon quod certi societatis in specie figuratur, utpote Articuli Militares, constitut. Academæ &c. Ignorantia autem juris humani & si non sit eadem ratio cum reliquis, tamen nec illa in foro exteriori excusat: II. Sacrosanctæ enim quæ constringunt hominū vitas intelligi ab omnibus debent. C. lib. 1. e. 14. l. 9.* Nisi in certis casibus quidam ob ætatem, sexum vel rusticitatem excusentur. Imò nec in conscientiâ excusat ignorantia illa, si quis diligentiam debitam non adhibuerit, maxime sili illæ ad cuiusq; statum propriè pertineat.

27. *Interim diligenter observandum est.* 1. Si communissimis & evidenter illis præceptis peculiares quædam circu nstatiæ, alias quoad literam non expressæ adjiciantur, fieri potest ut quis ea invincibiliter ignoret & ferè excusetur. e. g. Si quis graviter sauciatum occidat; et si sciatus homicidium esse prohibitum, tamen ignorare potest, nec ei qui lethaliiter vulneratus est mortem, si ipse roget approposandam esse. 2 Non est hic sermone de lege politivâ vel nondum promulgata, vel non adhuc cognitu possibili, aut communiter receptâ. 3. Neq; hoc loco attenditur jus abstrusum & intricatum, nisi si qui ignorat, vel habuerit quem consuleret, vel suâ prudentiâ ipse instructus sit, ut facile ei fuerit scire. ff. prius cit. lib. & tit. de ign. i. & f. l. 9. 5. Sed juris. Verum vulgare jus, cujus explicatio obvia est.

28. *Ignorantia facti* est quā quis ignorat quid contigerit. Quocirca 8. circumstantiae numerari solent 3. Eth. Nich. c. i. quæ factum invitum adeoq; excusabile præstare queunt, nisi supina quædam negligentia accesserit. *Est itaque ignorantia.*

29. 1. *Rei que agitur*; quā semet defendebat Aeschylus coram senatu Areopagitarum, accusatus quod in Tragoediâ quâdam, arcana Cereris imprudens revelaverit. 2. *Personæ*; sic per imprudentiam quandam Isaac benedictionem primogeniturae contulit in Jacobum, putans fuisse Esau. Gen. 27:28. 3. *Objecti*; Sic Circes exceptâ convivio à Tatalo comedit carnem humanam existimans ferinam fuisse. 4. *Loci*; ut si quis inscius cæderit lingua in ignotâ sylvâ. 5. *Temporis*; ut si quis non advertens eo die judicium futurum, non comparuerit. 6. *Instrumenti*; ut si quis hastâ alterum læserit, quam ignoravit fuisse acutam. 7. *Finis*; Sic medicus præscribit ægrotō medicinam sanitatis causa; ægrotus forte inde moritur. 8. *Modus agendi*; ut si quis in ludo gladiatorio leviter volens attingere alterum, præter intentiōnem fortè occidat.

30. Huic distinctioni affinis est illa in *vincibilem*, quā sc. ea ignorantur quæ i'ciri poterant & tenebantur: Et in *invincibilem*, quā aliqua quis scire non poterat. Horn. l. 3. c. 4. Eth. de princ; Act. hum.

31. *Triplex ignorantia* à Thomâ explicatur. 1. *Comitans voluntatis actum*, cum ignoret quis quid faciat, sed id quod facere idem vellet etiam si sciret; ut si quis adversarium suum ignorans interficeret, quem alias intercessus erat: ibi enim ignorare & velle agere unius subiecto accidunt, sed unum tamen non est alterius causâ. Hæc quamvis actionem invitam propriè non redat,

dat, excusat tamen... Prius patet; id enim tantum i-
vitum est, quod si cognosceremus, aversaremur; qui
verò taliter agit, eo animo est ut idem ficeret si sci-
ret. Posterioris constat: non enim sponte sit, cum in id
non feratur appetitus; ignoti quippe nulla cupido, præ-
cipue verò si ignorantiam eam sufficienter docere vale-
at; quamvis affectus à peccato immunis nunquam sit
quam in animo occidendi fuerit, actus tamen ille exte-
rior in se consideratus vulgo excusationem invenit.
Talia dicit Arist. fieri neq; sponte neq; invite, sed non
sponte.

32. 2. Consequens, cuius voluntas ipsa causa est;
Estq; vel off. Ita: cum simpliciter aliquid ignorare quis
voluit: vel ex officiis profecta, cum vel non adver-
sit quod debebat, ut quando propter affectū aut habitum
malū min' recte de reb' iudicat: vel planè ignorat, quia
notitiam ejus rei quam poterat E' debeat sibi non
acquisivit. Hac cum sit vincibilis non excusat: qui
enim ignorare voluit, aut ignorantiam cum posset, ani-
mo non expulit, ei E' per illam agere placuit quod scien-
tia potuisse impedire, quam acquirere noluit, aut quā
si habebat, non est usus.

33. 3. Antecedens, quæ ipsa causa volendi est quod alias
quis nō vellet, sitq; cū quis ea ignorat quæ nec scire in
hac vel illa re poterat, nec tenebatur. Hac cum in se &
suā causā invincibilis sit, quippe voluntatem penitus
tollens, actionem invitam reddit ideoq; reū absolvit.

34. Counsela. Omnis ignorantia quam actio invita
sequitur, excusat quidem in totum à re ignorata, sed in tan-
cum sapientem. Sic judam Thamar nurum suum

comprimenterem, ignorantia liberabat ab incestu, à fornicatione verò non item. Gen. 38. 16.

35. II. Actio t. indem spontanea est quæ à plena voluntate prævi a cōsultatione & sequente Electione libere proficiuntur: Spontaneum enim est cuius principium est in ipso agere & singulas actiones circumstantias scientes. 3. Eth. c. i. Hujus ergo principia sunt: Conscientia, Electio, Consultatio, Voluntas, quorum primum & ult. jundim gignunt Liberum Arbitrium; que singula singulas postulantes meditationes commodiori casioni reservantur.

36. III. Actiones deniq; mixtæ sunt partim coactæ, ratione sc. causæ efficientis ext. partim voluntariæ respectu finis & concessæ operationis; alijs si simpliciter considerentur manent invita, si resp. circumstantiarum hic & nunc spontaneæ sunt, magis autem pro voluntarijs habentur. Ut si quis oborta tempestate, projiciat in mare merces, ne faciat jacturam vitæ. Harum 4. species constituunt Ethici, quæ hanc vice ob constitutam brevitatem pretereuntur.

C O R O L L A R I A.

1. AN lapsus Adami fuit contingens? A.

2. An occidisti, quem ab incendio non eripuisti si potuisti? A. D.

Politissimo & Doctissimo D.N. Respondenti

ANDREAS BONDONIS

Anagrus. ARDES BONIS ANNON? d. in m. muc.

AN NON divinūq; BONISq; ARDES bene captis.

Hocce age sis! nomen, sicq; tuere viri.

Declarandi amoris ergo apponebam

JOHANNES ELAI TER SERIUS Min. Eloq. Prof.